

Κυρίες και Κύριοι,

Σχεδόν δύο χρόνια πριν, στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης, είχε εκτεθεί ένα μέρος της συλλογής μου με φωτογραφίες από την Γερμανική κατοχή της Θεσσαλονίκης. Η Έκθεση διήρκεσε ένα χρόνο και σημείωσε εξαιρετική επιτυχία. Το σημειώνω, επειδή η Έκθεση αυτή στάθηκε η αφορμή, ώστε η Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Νεωτέρας Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού, η κ. Σταυρούλα Φωτοπούλου, να επιδείξει εξαιρετικό ενδιαφέρον για την πραγματοποίηση αντίστοιχης Έκθεσης με φωτογραφικό υλικό της συλλογής μου που αφορά στην πόλη των Αθηνών. Στους επιμελητές της Έκθεσης παραδόθηκε ένα σύνολο από 700 περίπου πρωτότυπες φωτογραφίες. Μαζί με το φωτογραφικό υλικό, εκτίθενται έγγραφα και έντυπα επίσης από την προσωπική μου συλλογή. Ανάμεσά τους, η πρωτότυπη ημερήσια διαταγή του Γερμανού Στρατηγού Γιόχαν Σάιρνερ, Διοικητού της 6^{ης} Ορεινής Μεραρχίας που διορίστηκε Διοικητής της κατεχόμενης Αθήνας. Στη διαταγή αυτή που φέρει την ιδιόχειρη υπογραφή του, ο Γερμανός στρατηγός, μιμούμενος το Ναπολεόντειο ύφος, αφού εκθειάζει τους στρατιώτες του, πληροφορεί, ότι ένα απόσπασμα είχε υψώσει την σημαία με το σύμβολο της σβάστικας στον Βράχο της Ακρόπολης στις 8,10 το πρωί της 27^{ης} Απριλίου. Την αποφράδα ημέρα, που τα πρώτα γερμανικά τμήματα εισέβαλαν στην πόλη. Η πράξη ήταν υπερβολικά κυνική καθώς δεν την κάλυπτε ούτε ο ελάχιστος σεβασμός για την Ακρόπολη, το πλέον έξοχο μνημείο της πόλης και ένα από τα λαμπρότερα μνημεία της ανθρωπότητας. Η ελληνική σημαία πάντως, θα εξακολουθεί να κυματίζει στον ίδιο χώρο, δηλώνοντας ολοφάνερα, ότι τα σύμβολα του πανάρχαιου ελληνικού πνεύματος, δεν υποδουλώνονται.

Λίγες μέρες αργότερα, στις 3 Μαΐου 1941, οι γερμανικές δυνάμεις, θα παρελάσουν μπροστά από το μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτου. Στην εξέδρα, τιμώμενο πρόσωπο είναι ο στρατηγός Βίλχελμ Λιστ, που είχε διευθύνει την κύρια επίθεση εναντίον της χώρας με την 12^η Στρατιά. Ήταν και αυτή μια κραυγαλέα ιεροσυλία, καθώς το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτου είναι το ιερότερο σημείο της ελληνικής επικράτειας. Κοντά στον Λιστ, αλλά στην απόσταση που ορίζει το τελετουργικό, θα σταθεί και ο Ιταλός στρατηγός. Για να καταδειχτεί με τον πιο πανηγυρικό τρόπο, ότι τα δεκανίκια του χθεσινού νικημένου, είχαν ανάγκη στήριξης, τις μπότες του Γερμανού εισβολέα.

Οι φωτογραφικοί φακοί των στρατιωτών, θα μας αφήσουν πολλά στιγμιότυπα από εκείνη την σκηνοθετημένη παρέλαση. Με τα πεζοπόρα τμήματα να παρελαύνουν σε πυκνούς σχηματισμούς, με βήμα βαρύ, ηχηρό και ρυθμικό, σαν να θέλουν να ποδοπατήσουν την ίδια την αξιοπρέπεια της χώρας. Με τους μοτοσυκλετιστές, τα βαριά άρματα, και φυσικά τα αεροπλάνα που πετάνε σε σχηματισμούς πάνω από την παρέλαση και το αίθριο του Ξενοδοχείου της « Μεγάλης Βρετανίας », κατάμεστο από Γερμανούς στρατιωτικούς.

Στο διάστημα των 42 περίπου μηνών της γερμανικής κατοχής, οι Γερμανοί στρατιώτες, με την άνεση του χρόνου, την ελευθερία των κινήσεων μέσα στην πόλη και κυρίως την ελευθερία φωτογράφισης που συνοδευόταν από την σχετικά εύκολη γι

αυτούς προμήθεια φωτογραφικών υλικών, θα τραβήξουν ένα πολύ μεγάλο αριθμό φωτογραφιών με ποικίλα θέματα. Και όπως είναι φυσικό, κύριο θέμα των φωτογραφίσεων θα παραμείνουν οι συλλιζαρισμένες στάσεις και τα πορτραίτα των ιδίων αλλά και των συντρόφων τους. Ωστόσο, ένα μεγάλο μέρος θα εξαντληθεί στις αναμνηστικές φωτογραφίες των κατάσπαρτων αρχαίων μνημείων αλλά και πολλών άλλων θεμάτων που συνδέονται με την καθημερινή ζωή της πόλης. Οι τελευταίες είναι οι πιο ενδιαφέρουσες, καθώς μας παρέχουν σημαντικά στοιχεία για την ανάπλαση της εικόνας της Αθήνας σε κείνη την μακρινή εποχή.

Τι είναι πάντως εκείνο που δίνει ένταση σ' αυτές τις φωτογραφίες των Γερμανών στρατιωτών; Χωρίς αμφιβολία, είναι η ίδια η πόλη που ακόμα και σ' εκείνη τη ζοφερή εποχή διατηρούσε την λάμψη και την γοητευτική φυσιογνωμία της ώστε να προκαλεί τον φωτογραφικό φακό. Πολύτιμος σύμμαχος, το λαμπρό αττικό φως.

Ο φακός θα εστιάσει στα περισσότερα σημεία της Αθήνας, διασώζοντας μαζί με κείνα και την ανατριχίλα της κατοχής. Εκτός από τις φωτογραφίες με το αζεπέραστο κάλλος της Ακρόπολης που θα κοσμίσουν σε περίοπτη θέση τις σελίδες των φωτογραφικών τους άλμπουμ, θα φωτογραφηθούν με επαναληπτική συχνότητα οι Γερμανοί λουόμενοι στο Εθνικό Κολυμβητήριο που είχε εγκαινιαστεί ένα χρόνο πριν, το Παναθηναϊκό στάδιο με τις καμουφλαρισμένες κερκίδες, οι κεντρικές λεωφόροι, το γερμανικό φρουραρχείο στην οδό Κοραή που στα υπόγειά του μεταφέρονταν όσοι πατριώτες συλλαμβάνονταν για να «εκτιμήσουν» τις μεθόδους συνετισμού που εφάρμοζε ο κατακτητής, τα ιστορικά κτήρια της οδού Πανεπιστημίου και οι μεγαλόπρεποι κινηματογράφοι όπως το REX και ο διπλανός κινηματογράφος TITANIA, η πλατεία της Ομονοίας, η οδός Αθηνάς και το Μοναστηράκι. Και μαζί, οι λούστροι, οι μικροπωλητές, οι πλανόδιοι μικροέμποροι, αλλά και οι κερδοσκόποι με τις εφήμερες συναλλαγές τους.

Ένα πλήθος ακόμα από άλλες φωτογραφίες που όμως έχουν τη δική τους ξεχωριστή σημασία, εντάσσονται στο σύνολο των φωτογραφίσεων της Αθήνας. Ανάμεσά τους οι φωτογραφίες από το στρατιωτικό νεκροταφείο του Διονύσου και την ταφή των νεκρών Γερμανών στρατιωτικών. Πολύ τακτικά, εκείνο το νεκροταφείο χάνει την γαλήνη του, καθώς ένα άγνημα με επιβλητική παρουσία όπως αρμόζει στην περίσταση, με βλέμματα σκληρά, όψεις άκαμπτες και αυστηρές, και με τα όπλα στραμμένα στον ανοιχτό ορίζοντα, αποδίδει με το παράγγελμα μια ομοβροντία από ηχηρές τιμές. Τα συναισθήματα απουσιάζουν. Ανέκφραστοι στρατιώτες, φωτογραφίζονται την ώρα που κατεβάζουν τα φέρετρα στους φρεσκοσκαμμένους τάφους. Φέρετρα, όπλα, ομοβροντίες, σε μια άσκοπη συσσώρευση!

Δεν θα λείψουν τέλος και οι εντυπωσιακές φωτογραφίες από το γύρισμα μιας κινηματογραφικής ταινίας στην Ακρόπολη, με τη δημοφιλή στους Γερμανούς στρατιώτες ηθοποιό Φίνκεντσελλερ.

Κυρίες και Κύριοι,

Η ιδιαιτερότητα αυτών των φωτογραφιών, είναι ότι έχουν τραβηχτεί όλες από Γερμανούς στρατιώτες και παρουσιάζονται για πρώτη φορά. Διηγούνται εύγλωττα και

με την πειστικότητα του ντοκουμέντου, σκηνές από την ιστορία της κατοχικής Αθήνας εκείνη την γεμάτη φόβο και αίματα εποχή. Παρέχουν επίσης, ένα σπουδαίο ερέθισμα και μια σημαντική πηγή πληροφόρησης που προέρχεται ακριβώς μέσα από το βλέμμα του κατακτητή. Αποσπασματική ίσως, σημαντική όμως για την ιστοριογραφία της πόλης. Ίσως γι' αυτό το λόγο αυτές οι φωτογραφίες να είναι πολύτιμες. Οδυνηρό πάντως αντάλλαγμα για την κατοχική βαρβαρότητα.

Σας ευχαριστώ.

